

УДК 94(477.87)"1944–1946":329.15

DOI 10.31654/2520-6966-2018-9i-90-77-94

В. В. Міщанин

кандидат історичних наук, PhD, доцент кафедри історії України
Ужгородського національного університету

Комуністи – (не) більшовики: про переведення членів Комуністичної партії Закарпатської України до складу ВКП(Б)

У статті досліджується питання переведення членів Комуністичної партії Закарпатської України до складу Всесоюзної Комуністичної партії (більшовиків) в період Закарпатської України та перші роки радянської влади в Закарпатській області. Автор зазначає, що, незважаючи на те, що КПЗУ взяла на себе провідну роль у питанні возз'єднання Закарпаття з УРСР, відновленні зруйнованого господарства, проведенні земельної реформи, націоналізації та інших "радянських" нововведень, довіра до її членів з боку ВКП(Б) була слабкою. КПЗУ протягом кількох років піддавалася "чисткам". Вказано на причини, перебіг і результати чисток. Чи не єдиним аргументом отримати членство ВКП(Б) став ідеологічний принцип – цілковита відданість ідеям комунізму, відсутність "інакодумства", ініціативи прийняття рішень на місцевому рівні, чітке виконання інструкцій вищих партійних органів.

Ключові слова: комуністи, більшовики, радянська, ВКП(Б), члени партії, "чистки", Закарпатська Україна, Закарпатська область, УРСР, СРСР.

Комуністична партія була "керівною і спрямовуючою" силою радянської політичної системи. Саме вона визначала діяльність державних (радянських), громадських і профспілкових, молодіжних, творчих та інших організацій. З листопада 1944 р. до грудня 1945 р. КПЗУ взяла на себе провідну роль у питанні возз'єднання Закарпаття з УРСР, відновленні зруйнованого господарства, проведенні земельної реформи тощо. Але в умовах входження Закарпатської області в склад СРСР, де політичну монополію мала виключно ВКП(Б), стало зрозуміло, що в такому варіанті КПЗУ існувати не буде. Аналізуючи досвід проведення кадрової політики ВКП(Б) в окремих національних республіках СРСР вже до кінця 1920-х років стало зрозуміло, що "партія нового типу" не матиме національного забарвлення [32, с. 61]. В умовах повосного Закарпаття це означало, що здійснювати радянську націоналізацію мали перевірені більшовики.

Друга радянська Західної України вимагала відповідної кількості досвідчених виконавців. На партійну номенклатуру "покладалося завдання "вмонтувати" західноукраїнський регіон у загальносоюзну конструкцію більшовицько-радянської політичної системи, принципово важливе значення надавалося її якісним характеристикам, найголовнішими з яких можна вважати політичну благонадійність і беззастережну відданість сталінському режиму" [34, с. 141].

Комуністична партія з особливою ретельністю поставилася до кадрової політики в новоствореній Закарпатській області. Вона вдало використовувала досвід радянської західноукраїнських земель 1939–1941 рр. та республік Прибалтики 1940–1941 рр. Новий режим в першу чергу спирався на приїжджі кадри, які в східних областях України чи інших республік Союзу РСР "пройшли школу" партійного, радянського, господарського і культурного будівництва. Ставлення до місцевих, навіть комуністів, у більшовиків було стримане. Погоджуємося з Ю. Сайфуліною, яка пише про радянську північної Буковини в 1940–1941 рр.: "Не підлягає сумніву, що встановлення ефективного радянського контролю над регіоном вимагало певного часу, а також використання людського контингенту, більш-менш знайомого з місцевою специфікою" [33, с. 60].

Після визволення Закарпаття від німецько-угорських загарбників вище керівництво ВКП(б)-КП(б)У дбає про поширення тут комуністичних ідей та настроїв. Вже 13 листопада 1944 р. ініціативна група в Мукачеві обрала організаційний комітет, якому доручалося скликати першу конференцію комуністів Закарпаття. Конференція розпочала свою роботу 19 листопада в приміщенні Мукачівського міського театру. Комуністичні організації міст і сіл краю представляли 294 делегати. За соціальним станом – 50 % селяни, 35 % робітників, 15 % представників інтелігенції. У роботі конференції взяли участь 124 запрошених – представники партизанських з'єднань, Червоної армії, ЦК КП(б)У [28, с. 584].

На конференції утворено Комуністичну партію Закарпатської України (КПЗУ). Тут же було обрано Центральний комітет КПЗУ, до якого ввійшло 23 комуністи: С. Борканюк, С. Вайс, І. Ваш, М. Гандера, І. Желізько, І. Керча, М. Климпотюк, І. Ледней, І. Ловга, М. Мацканюк, І. Раточка, Д. Тарахонич, В. Теслович, О. Тимко, М. Черничко, І. Шпилюк та ін. Пізніше до ЦК кооптували представника Києва А. Андрійка (Чеканюка). Першим секретарем ЦК КПЗУ обрано І. Турянцю, другим секретарем – Д. Тарахонича, секретарями – С. Вайса та І. Леднея [29, с. 21].

Проте головним питанням стало возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною. У доповідях (С. Вайс, І. Керча,

І. Туряниця) і виступах делегатів (І. Ледней, В. Русин, І. Желізко, М. Мацканюк, В. Палаташ) підкреслювалось історичне значення визволення Закарпаття Червоною армією, відображалася вимога трудящих негайно здійснити віковічну мрію про возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною.

У резолюції про чергові завдання партійних організацій ставилася вимога перед комуністами очолити рух народних мас за возз'єднання і змінити вектор розвитку краю. Це передбачало: конфіскацію майна зрадників народу, ліквідацію поміщицького землеволодіння, передачу землі безкоштовно безземельним і малоземельним селянам, скасування встановленої за часів окупації системи податків, націоналізацію банків, заводів, фабрик і передачу їх у власність народу. Безперечно, ці рішення викликали широку підтримку серед населення і підняли авторитет єдиної політичної партії [29, с. 20–21]. Підтримку здобули й інші соціальні та національні прокламації комуністів: добитися поліпшення матеріального становища населення, встановлення на підприємствах восьмигодинного робочого дня, забезпечення роботою всіх трудящих, відкриття шкіл і безкоштовне навчання всіх дітей рідною мовою [3, арк. 38–39].

У вітальному листі до ЦК ВКП (б) делегати конференції 19 листопада 1944 р. заявили про своє непохитне прагнення повернутися "в лоно своєї Батьківщини – Радянської України" [24, с. 67]. Таким чином, на своїй першій конференції КПЗУ поставила однозначну вимогу: "усунути історичну несправедливість і возз'єднати Закарпатську Україну з Радянською Україною" [25, с. 62]. Вирішення питання возз'єднання покладалося на загальний представницький орган Закарпатської України – з'їзд народних комітетів, який відбувся у м. Мукачево 26 листопада 1944 року.

Закарпатські комуністи розпочинають формування своєї організаційної структури. Відразу ж були сформовані керівні органи крайової комуністичної організації: ЦК КПЗУ, 2 міських і 13 окружкомів. Кадровиками вівся чіткий облік своїх членів Компартії та парторганізацій. Складалися та уточнювалися списки членів і секретарів первинних парторганізацій КПЗУ в округах [11]. Статистика чітко фіксувала склад членів КПЗУ за віком, національністю, освітнім рівнем, соціальним становищем, зайнятими посадами, кількість первинних парторганізацій на підприємствах, у розрізі сіл і округів, виданих партійних квитків, переміщення партійців у межах Закарпатської України [9]. Головним завданням у цей час стало кількісне зростання партійних рядів та отримання більшості в органах "народної влади" – Народній Раді Закарпатської України, 5 міських і 13 окружних, сільських народних комітетах.

На конференції біло заявлено, що реалізація поставлених завдань залежатиме від "ідейної кріпкості і працездатності партійних організацій всієї комуністичної партії Закарпатської України і кожного комуніста зокрема, від правильного розуміння ними лінії партії і від активного проведення її на практиці" [3, арк. 40].

Умови прийому до КПЗУ багато в чому нагадували умови прийому до більшовицької партії. Порівняймо. Вступаючи до КПЗУ, кандидат мав подати: писану власноруч заяву; заповнену анкету і дві рекомендації членів партії, які "добре знають вступаючого товариша, вони весь час несуть за нього відповідальність". "Питання членства вирішує окружком КПЗУ. Обов'язково в присутності вступаючого, простою більшістю голосів. Членом партії може бути робітник, селянин, інтелігент, що живе з своєї власної праці, який себе нічим на заплямував під час мадярської окупації...", – йшлося в "Інструкції з організаційної роботи для секретарів Окружкому КПЗУ" [4, арк. 1].

У Статуті ВКП(б) 1939 р. йшлося: "... встановити єдиний порядок прийому з кандидатів в члени партії для робітників, селян і інтелігенції. Встановити, що в партію приймаються особи, які досягли 18 років. Всі, що вступають в партію, зобов'язані подати рекомендації трьох членів партії з трирічним партійним стажем, які знають їх по спільній роботі не менше одного року... Рішення первинної парторганізації про прийом в партію вступає в силу після затвердження його райкомом або міськкомом..." [27].

Закарпатські комуністи постійно звітували в Київ чи Москву про становище в партії. Прикладом може служити "Коротка інформаційна записка про організаційно-партійну роботу, проведена серед комуністів КПЗУ з грудня 1944 по 10 травня 1945 року", адресована М. Хрущову. З неї довідуємося про головні напрямки партійної роботи в Закарпатській Україні. Спочатку біли "відновлені" старі члени. Це робилось в округах спеціально створеними комісіями "із перевірених комуністів, які проводили виправдання старих членів". Приймали також нових членів "із числа людей, що проявили себе достойними борцями проти німецько-мадярських окупантів і за возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною" [8, арк. 1].

На цей час КПЗУ нараховувала 3115 комуністів, із них "старих членів" – 1456, нових – 925. За національністю: 2665 українців, 279 угорців, 100 словаків, 71 єврей. За соціальним станом: 2106 робітників, 781 селянин, 228 службовців. Зазначалось, що "авангардна роль комуністів на всіх ділянках забезпечена" [8, арк. 1].

Після вирішення керівництвом СРСР своїх головних геополітичних інтересів – підписання Договору про Закарпатську Україну між

СРСР і ЧСР (29 червня 1945 р.) ВКП(б) вирішує провести "чистки" КПЗУ. За кілька днів до підписання "Договору" на засіданні перших, других секретарів і заборгованих окружкомів і міськкомів КПЗУ (25 червня 1945 р.) слухалось питання "Про партійно-організаційну і виховну роботу парторганізацій КПЗУ" [7, арк. 18–27]. І хоча ще головним лишалось питання кількісного росту партійних рядів, уже піднімалось питання "чистоти" місцевих компартійців. На цих зборах партійний чиновник А. Андрійко висловився: "Я ніяк не розумію, що можна за місяць прийняти у партію 200–250 членів і тут не можна дати гарантії, що при такому масовому напливі можуть пролізти люди, які мають на меті свої ворожі дії" [7, арк. 23].

На жаль, ми не виявили документів, які поклали початок цього процесу на вищому політичному рівні. На місцях підготовчий етап розпочинається нарадою завідувачів оргінструкторських відділів міськкомів, окружкомів КПЗУ, на якій мова йшла про приведення до ладу справ з прийому в КПЗУ та підготовки до обміну документів. Зокрема: "заповнити спеціальні анкети, написати автобіографії, скласти характеристики (затверджувалися на бюро окружному – В. М.)", бо "ми невдовзі будемо вирішувати питання про переведення членів КПЗУ в члени ВКП(б)" [5, арк. 1]. Перед партійними організаціями ставилось завдання "розібрати кожного члена партії".

Вже на цьому, попередньому, етапі виявлялись серйозні прорахунки при вступі до партії. З цього приводу висловився присутній на зборах представник Ужгородського округу Варга: "Запис до партії у нас був проведений так: бере секретар пачку партійних білетів, іде на село і записує до партії всіх, хто хоче. Звичайно то було зовсім неправильно. Тепер цих членів поступово переглядаємо. Багато людей до партії поступало для того, щоб мати вигоду..." [5, арк. 3]. В цьому ж окрузі зафіксовані й інші проблеми з оформленням партійної документації: відсутність анкет, складання (у зв'язку з відсутністю перекладача з угорської мови) і затвердження характеристик, навіть підробка квитків. Виникло питання: як діяти, коли відсутні партійці, які давали рекомендації до вступу?

У Перечинському окрузі ситуація не ліпша. Із 336 членів КПЗУ членські квитки мали лише 15 %. Майже 70 % членів не вміли писати. Виникали й нестандартні ситуації. "Записано, що комуніст записаний з 1921–1924 року, а нічим доказати... члена КПЗУ з 1924 року рекомендує член КПЗУ з 1945 року" [5, арк. 5], – доповідав Ткаченко. У Хустському окрузі "тов. Парфйонов" рекомендував при складанні характеристик враховувати "яку участь приймає член партії у підготовці до виборів у Верховну Раду, яку участь приймає у партійному житті" [5, арк. 7].

У Берегівському окрузі майже 70 % членів КПЗУ вступило в партійні лави у січні 1945 р. Виходило, що члени партії давали характеристики один одному. Зафіксовані й факти, коли партійні квитки виписувались тим, хто перебував у таборах. Щоправда, окружне керівництво вчасно зреагувало [5, арк. 11]. Цікавився "тов. Мириденко" як бути з вихідцями з інших комуністичних партій. На що отримав відповідь, що ті комуністи, які мають квитки членів КПЧ, приймаються до КПЗУ без затвердження, а вихідці французької та угорської компартій мають затверджуватися ВКП(б). Стосовно вихідців із інших партій діяло положенням статуту ВКП(б), затвердженого XVII з'їздом ВКП(б) 10 лютого 1934 року: "Вихідці із інших партій приймаються у виключних випадках за рекомендаціями п'яти членів партії: трьох с десятирічним партстажем і двох з дореволюційним партстажем, тільки через виробничу первинну організацію, з обов'язковим затвердженням ЦК ВКП(б), незалежно від соціального становища кандидата в партію" [26]. Керівництво ВКП(б) не дозволило в Закарпатській Україні скористатися приміткою, у якій йшлося, що "ЦК може надавати право остаточного затвердження в члени партії вихідців із інших партій окремим крайовим та обласним партійним комітетам і ЦК національних компартій" [26].

У заключному слові завідувач оргінструкторського відділу О. Шаповал зазначив, що більшість вступила в Комуністичну партію в час, коли край звільняли від німецько-угорських загарбників, в умовах возз'єднанчих процесів і навіть не знає азів партії "Леніна – Сталіна", а тому, "коли всього досягнуто, потрібно їх вчити і виховувати" [6, арк. 14].

Абсолютно неграмотних комуністів у цей час було 569 чоловік. 114 членів Компартії мали вищу освіту, 446 – середню, початкову – 3586 осіб. "Виходить, що із 4716 членів партії більшість неграмотних, але ці товариші були і є активними борцями за радянську владу в Закарпатській Україні. Ми зараз повинні їм допомогти. А ця допомога від нас в першу чергу залежить: зробити парторганізацію бойовою організацією" [6, арк. 15], – націлював партійний ідеолог. Майже як у Статуті ВКП(б) 1934 р. (хоча діяв Статут ВКП(б) 1939 р.): "Партія є єдиною бойовою організацією, пов'язаною свідомою залізною пролетарською дисципліною. Партія сильна своєю згуртованістю, єдністю волі і єдністю дій, несумісних з відступом від програми, порушенням партійної дисципліни і з фракційними угрупованнями всередині партії" [26].

Висувалось гасло: "Ми не повинні гнатися за кількістю, нам потрібна бойова якість, якість більшовика" [6, арк. 15]. Для цього, окрім належного оформлення партійних документів, партійної освіти,

"потрібно кожного члена перевірити, щоб у нашій партії залишились люди, яким ми довіряємо, які дійсно боролись і борються за справу великої партії Леніна – Сталіна" [6, арк. 16].

Рішенням ЦК ВКП(б) від 15 грудня 1945 р. КПЗУ влилась до складу ВКП(б), створювався Закарпатський обком КП(б)У, 2 міськкоми і 13 окружкомів [2, арк. 1]. Рішенням ЦК ВКП(б) від 5 січня 1946 р. затверджувався склад бюро Закарпатського обкому КП(б)У, указом Президії Верховної Ради від 29 січня 1946 р. – склад Закарпатського обласного виконавчого комітету.

У Закарпатську Україну (Закарпатську область) направлялись перевірені радянською владою партійці. Була видана спеціальна постанова ЦК КП(б)У від 17 грудня 1945 р. про відрядження такої групи працівників. Тільки Київський обком КП(б)У із 25 грудня 1945 р. терміном на два місяці на Закарпаття направив 6 осіб – завсекторами, інструктори оргвідділів, кадровики [19, арк. 17].

5 січня 1946 р. Політбюро ЦК КП(б)У затвердило бюро Закарпатського обкому партії. До нього увійшли І. Ваш, П. Варга, Д. Тарахонич, Я. Карпенко, Г. Пінчук, І. Петрущак, М. Повзик, П. Супруненко. Серед членів бюро й обкому половину направив ЦК КП(б)У. Приблизно така ж пропорція зберігалася при формуванні у лютому – березні 1946 р. міських й окружних комітетів партії [30, с. 44]. Підбір складу міськкомів і окружкомів КП(б)У завершено у квітні 1946 року.

Вважалося, що попередні керівні органи КПЗУ і "народної влади" комплектувалися "за відсутності відповідного досвіду в місцевих товаришів, які займалися добором кадрів і допустили велику засміченість цих органів людьми не внушаючими політичної довіри" [2, арк. 5]. Тому були проведені кадрові чистки. Підбір нових кадрів міських і окружних виконавчих комітетів завершено в липні 1946 р.

Відповідальний організатор управління кадрів ЦК КП(б)У Габузь у "Довідці про недоліки в роботі з кадрами в Закарпатському обкомі КП(б)У" зазначав: "При комплектуванні органів КПЗУ і органів Народної Ради не були дотримані основні принципи підбору кадрів – за діловими і політичними якостями... Обком КП(б)У, міськкоми і окружкоми КП(б)У слабо займаються вивченням керівних кадрів у практичній роботі. Тому більша частина працівників номенклатури обкому КП(б)У довгий час не затверджується на займаних посадах. На 1 липня 1946 р. обкомом КП(б)У затверджено 33,8 %" [23, с. 15]. Партійним органам пропонувалося посилити роботу з підвищення "ідейно-політичного рівня" місцевого активу.

На 1 січня 1946 р. на партійному обліку в Закарпатській Україні перебувало – 4715 осіб, з них 124 жінки. Цікавою є статистика про

кількість партійців на керівних посадах: учителів і директорів шкіл – 48, суддів, прокурорів і юристів – 13, працівників зв'язку – 9, секретарів ОК і МК – 31, зав. відділів – 18, інструкторів – 23, директорів заводів – 9, лікарів – 3, працівників безпеки 81, культосвітніх працівників – 15, торговців 56 [9, арк. 18].

Першими квитки членів ВКП(б) отримали керівники КПЗУ. Про це представник ЦК КП(б)У А. Зленко телефоном інформував М. Хрущова: "27 грудня 1945 р. ... мною були вручені партійні білети членів ВКП(б) групі керівництва Закарпатської області тт. Туряниці. Ваш Петрушак, Тарахонич, Гарагонич, Варга, Борканюк" [21, арк. 1]. Разом з тим він зауважив, що під час проведення виборчої кампанії до Верховної Ради СРСР видачу партквитків членам КПЗУ не слід форсувати. Нові квитки видали спочатку лише секретарям окружкомів, міськкомів і членам бюро. А. Зленко інформував, що в Закарпатську область з Англії повернулася група емігрантів – 15 членів Комуністичної партії Чехословаччини. Серед них – член КПЧ з 1918 р., крайовий секретар КПЧ (1924–1929), редактор угорськомовної газети "Мункаш-Уйшаг" Герман Феєр. Він із своєю дружиною тимчасово оселився на квартирі І. Туряниці. 27 грудня 1945 р. І. Туряниця на обласних зборах партактиву включив його в президію. Зленко вважав: "Місцеві керівні партійні працівники, в тому числі т. Туряниця, не дивлячись на те, що ці люди пробули 6–7 років в еміграції, думають, що на них механічно поширюється рішення ЦК ВКП(б)... Мені здається, що на емігрантів – членів компартії не слід механічно поширювати рішення ЦК про прийом КПЗУ в склад ВКП(б), а слід було б розібратися в кожній людині окремо, застосувавши до них уставне правило, як до членів будь-якої братської компартії, що прибули в Радянський Союз, і питання партійності яких вирішується в кожному окремому випадку через ЦК ВКП(б)" [21, арк. 2–3].

Технічна сторона переведення членів КПЗУ до ВКП(б) покладалась на сектор обліку оргінструкторського відділу. Вся інформація фіксувалась у "Журналах обліку розглянутих членів КПЗУ з переводу в члени ВКП(б)", які ми знаходимо в ДАЗО. Тут зібрана вся інформація про переведення до ВКП(б) закарпатських комуністів, підготовлена чиновниками обласного, міських і окружних рівнів [12–18]. У цих журналах у спеціальних колонках, окрім прізвища, імені та по батькові, записували такі дані про партійця: результати розгляду у міськомі/окружкомі (дата і номер протоколу), рішення (видати партійний квиток, видати кандидатську картку, відмовити); результати розгляду у обкомі (дата надходження, дата розгляду), рішення (видати партійний квиток, кандидатську картку, відмовити); дата

повернення матеріалів у міськком / окружком; час видачі партійного документа і примітка. У останній графі фіксувалися питання, які слід було уточнити: "Не посилати в ЦК", "Дорозслідувати", "Видати кандидатську картку" [12, арк. 15, 16, 18], "Вияснити партстаж. 21.5.46", "Повернено в Берегівський ОК КП(б)У. 21.5.46", "Розглянуто повторно на бюро обкому 14.XII.46 і вирішено видати партійний квиток", "Партквиток 08396 визвати на бюро обкому", "Дослідити окружкомом. 30.5.46", "Перевірено. Видати партійний квиток" [13, арк. 2–5, 7, 19, 21]. Причини відмови не тут вказувались.

Обмін квитків членів КПЗУ на квитки членів ВКП(б) в основному завершився у вересні 1946 р. У підсумку 2464 члени КПЗУ отримали квитки члена ВКП(б), 177 стали кандидатами партії, а 1607 відмовлено [2, арк. 3]. Головні причини відмови – служба в угорській армії та участь в боях на Східному фронті – 681 осіб; "вихідці із фашистських та інших ворожих партій" – 297; нетрудовий елемент (торговці, підприємці, куркулі, духовенство) – 91; зв'язок з окупаційною владою – 203; "пасивні у громадському житті та вступили в КПЗУ з корисливих мотивів" – 207; з інших причин – 128 осіб. Так, не пройшли таку перевірку 29 працівників міськкомів і окружкомів, у т. ч. 2 секретарі окружкомів КПЗУ. Не отримали квитки членів ВКП(б) і 23 керівні працівники органів виконавчої влади. Серед них 7 голів окружних виконавчих комітетів [2, арк. 4].

Серед тих, кому відмовлено у видачі партійних документів членів ВКП(б), 29 працівників окружкомів і міськкомів партії, 28 працівників окрвиконкомів, 44 голови сільрад, 97 секретарів парторганізацій і 28 керівників підприємств і організацій [20, арк. 45].

26 листопада 1946 р. в Ужгороді відбулося засідання партійного активу, на якому були присутні перші та другі секретарі, завідувачі оргінструкторських відділів, заввідділів пропаганди і агітації окружкомів і міськкомів КП(б)У, секретарі первинних партійних організацій промислових підприємств, транспорту, МТС та інші керівники області, загалом 192 осіб. На зборах заслухали доповідь І. Туряниці "Про постанову ЦК ВКП(б) від 26 липня 1946 р. "Про зростання партії і заходи з посилення партійно-організаційної роботи з тими, хто вступив до лав партії". Головний комуніст області відрепортував, що "обласна партійна організація очистила свої ряди від "ворожих елементів". Із 4248 членів КПЗУ, пройшовши перевірку, стали членами ВКП(б) 2472 особи (58 %). Решті було відмовлено [20, арк. 44].

Вказувалися недоліки процесу переведення в члени ВКП(б): "Встановлено, що Панкулич (бувший голова сільради) і Мага (бувший секретар парторганізації) села Тур'я Пасіка є членами банди

УПА. Прикриваючись партійним білетом і використовуючи своє службове становище, Панкулич і Мага проводили ворожу роботу, спрямовану на зрив заходів партії і уряду на селі. Зараз ці вороги народу виключені із членів партії і заарештовані" [20, арк. 46]. Секретаря первинної партійної організації с. Королево Виноградівського округу Б. М. Талабарчука звинуватили в тому, що колись був "членом профашистської партії Фенцика", а тепер "завалив" роботу парторганізації. Берегівський окружком КП(б)У видав квиток члена ВКП(б) Б. А. Товту, обком підтвердив це рішення. "Пізніше виянилось, що Товт із 1932 р. був угорським агентом, член і керівник партії Нілош в селі Гетен, за активну роботу на користь бувшої фашистської Угорщини Товт нагороджений грамотою і хрестом від імені Хорті" [20, арк. 47].

Такі викриття стали результатом роботи органів державної безпеки вже після затвердження кандидатів на певні посади. В інформаційному бюлетені № 16 від 1 квітня 1946 р. про стан справ у Закарпатській області читаємо: "Після рішення бюро обкому КП(б)У, прийнятого 14 березня ц. р., про видачу партдокументів голові Перечинського окружного народного комітету Козубу Д. З. і першому секретарю Перечинського окружного партії Леган І. Н., на них поступили із обласного управління НКВС компрометуючі матеріали, які вказують на те, що Козуб був активним членом українсько-націоналістичного об'єднання "УНО" і був затвердженим провідником "УНО" в м. Хуст, а Леган був активним членом партії "Бродія" (Автономний землеробський союз); причому Леган активно виступав за створення "самостійної України", при підписанні маніфесту про "самостійність України" [21, арк. 8].

Деякі члени КПЗУ відмовилися вступати до ВКП(б). У Перечинському ОК КП(б)У член КПЗУ Михайло Свищ заявив: "Я не хочу бути в партії більшовиків". Від нового квитка відмовився колишній інструктор відділу пропаганди Мукачівського ОК Віктор Георгов, який поштою відіслав партквиток і заяву, де писав: "Я в партії не хочу бути, тому що ця партія переводиться в партію більшовиків" [1, арк. 3].

Зазначалося, що після такої "чистки" обласна партійна організація "організаційно" зміцнилася. Наступним завданням постало питання кількісного зростання обласної парторганізації. На переконання білоруської дослідниці Т. Протько, яка досліджувала становлення радянського ладу в Білорусі, "місце "вичищених швидко займали нові члени – ріст партійних рядів повинен був свідчити про популярність партії і її підтримку "масами" [32, с. 53]. Але тут похвалитися особливо

не було чим. В інформації до ЦК КП(б)У завідувач інструкторським відділом Закарпатського обкому КП(б)У А. Шаповал викреслив речення "Все більше і більше передових людей Закарпатської області вступають в ряди більшовицької партії". Натомість сухо констатував: "У 1946 р. в області прийнято кандидатами в члени ВКП(б) – 31 чол., в члени ВКП(б) – 32" [20, арк. 46].

Робота з очищення партійних кадрів тривала і надалі. Це відзначив заввідділення партійної інформації управління з перевірки парторганів ЦК ВКП(б) І. Поздняк. Він у листі до свого московського керівництва від 17 травня 1947 р. вказував, що Закарпатський обком КП(б)України за останній час на кожному бюро переглядає свої постанови про обмін партійних документів членам КПЗУ. На засіданні бюро 4 березня 1947 р. було відмінено рішення про видачу партійних документів 5 особам, 4 квітня – 10, 14 квітня – 4, 24 квітня – 10. В документі було зазначено, що доцільно направити в Закарпатську область парторга управління "для ознайомлення з роботою по обміну партквитків на місці та надання допомоги обкому в цій справі" [22, арк. 5].

У такій обстановці голова Закарпатського обкому КП(б)У І. Туряниця у листі 31 травня 1947 р. звернув увагу секретаря ЦК ВКП(б) А. Жданова і секретаря ЦК КП(б)У Л. Кагановича на наступне: "В період діяльності на Закарпатті КПЗУ значна частина бувших членів компартії Чехословаччини не встигла організаційно сформувати свою партійну приналежність. Частина знаходилась в рядах Радянської Армії, частина – в складі Чехословацької армії (корпус генерала Свободи). Решта ж подавала заяви про прийом в ряди КПЗУ, але вони не були перереєстровані" [22, арк. 1]. Загалом по області не перереєстрованих членів КПЧ було 507. За словами І. Туряниці, це "корінні мешканці Закарпаття, по національності українці, робітники, селяни, службовці устанів і підприємств. В їх складі багато активних учасників Вітчизняної війни, службовців Радянської Армії, які боролися з німецько-угорськими окупантами в партизанських загонах. Значна група перебувала в народних комітетах, активно проводила роботу із возз'єднання Закарпаття з Радянським Союзом" [22, арк. 2].

Труднощі в перереєстрації через вимоги статуту ВКП(б) про те, що вихідці з інших партій приймаються у виняткових випадках і за рекомендаціями трьох членів ВКП(б) з десятирічним стажем. Інструкція ЦК ВКП(б) "Про порядок обліку і видачі партійних квитків і кандидатських карточок" за 1936 р. поширювала такий порядок на осіб з іноземних компартій. "Враховуючи майже цілковиту неможливість бувшим членам Комуністичної партії Чехословаччини забезпечити

себе рекомендаціями, необхідними для вступу у ВКП(б) (при розгляді їх, як вихідців із інших партій), а також те, що значна їх частина є найбільш активною, передовою частиною трудящих і особливо в селах області, Закарпатський обком КП(б)У просить ЦК ВКП(б) дозволити прийом у ВКП(б) бувших членів Комуністичної партії Чехословаччини" [22, арк. 3].

10 липня 1947 р. завідувач оргінструкторського відділу ЦК КП(б)У А. Зленко з цього приводу інформував секретаря ЦК КП(б)У Д. Коротченка: "Оргінструкторський відділ ЦК КП(б)У роз'яснив Закарпатському обкому, що прийом в лави ВКП(б) виходців із іноземних партій до отримання постанови або відповідної вказівки ЦК ВКП(б), має відбуватися у суворому дотриманні Статуту ВКП(б), з наступним затвердженням в ЦК ВКП(б)" [22, арк. 3].

Протягом 1944–1946 рр. на Закарпаття прибуло 3 125 спеціалістів, серед них понад 500 комуністів [31, с. 150]. У 1946 р. на керівні посади в партійні, радянські, господарські органи направлено 821 особу: "За командировками ЦК КП(б)У та Міністерств за прямим призначенням прибуло 231 чол. І висунуто на місці 590, в тому числі із місцевого населення 283 чол. або 47,9 %" [2, арк. 10]. Виходить, що решта 307 немісцевих (52,1 %) працювали вже у період Закарпатської України. Як зауважили сучасні вчені, ці "фахівці, які приживалися в області, зробили багато корисного і заслужили повагу місцевих жителів, зріднилися з ними і є справді своїми. Однак були й такі, котрі залишили за собою кривавий слід у репресіях, у колективізації тощо. Були й нездари, яких позбавлялися в східних областях через їх освітню, культурну і людську обмеженість, професійну й моральну нікчемність" [35, с. 74].

Станом на кінець листопада 1946 р. в Закарпатській області було створено 526 первинних партійних організацій, 6 кандидатських і 17 партійно-комсомольських груп. На постійному обліку перебувало 4072 членів ВКП(б), 526 кандидатів у члени ВКП(б). На тимчасовому обліку, а це компартійні керівники відряджені сюди з метою радянізації області, перебувало 977 членів ВКП(б) і 321 кандидат у члени ВКП(б).

Література

1. Інформації в ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б) України о ходе выдачи партийных билетов ВКП(б), бывшим членам КПЗУ, о состоянии Закарпатской областной партийной организации (13.05.1946–05.09.1946). *Державний архів Закарпатської області (ДАЗО)*. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 99. 104 арк.

2. Отчёт о работе отдела кадров Закарпатского обкома КП(б)У за 1946 год. *ДАЗО*. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 128. 64 арк.

3. Протокол 1-й партійної конференції Центрального Комітету Комуністическої Партії Закарпатської України / 1-й екз. / (19.11.1944). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 1. 53 арк.

4. Інструкції ЦК КПЗУ горкомам окружкомам партії о налаживанні організаційно-партійної роботи (24.11.1944). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 13. 11 арк.

5. Стенограма совещання заведуючих оргінструкторськими відділами горкомов, окружкомов КПЗУ о приведенні в порядок дел по приему в КПЗУ и подготовке к обмену партійних документів (2-й екз.) (1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 61. 18 арк.

6. Стенограма совещання заведуючих оргінструкторськими відділами горкомов, окружкомов КПЗУ о приведенні в порядок дел по приему в КПЗУ и подготовке к обмену партійних документів (3-й екз.) (1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 62. 17 арк.

7. Протокол № 1 совещаний перших и вторых секретарей и заведуючих орготделами горкомов и окружкомов КПЗУ о состоянии работы и выполнении решения июньского Пленума ЦК КПЗУ и задачах партійної організації Закарпатської України (25.06.1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 63. 29 арк.

8. Інформації, отчет орготдела ЦК КПЗУ ЦК КП(б)У по вопросам організаційно-партійної роботи (10.05.1945–02.11.1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 79. 23 арк.

9. Статистическі отчеты ЦК КПЗУ, горкомов, окружкомов партії о качественном, количественном составе партійних організації (01.02.1945–31.12.1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 165. 30 арк.

10. Списки секретарей первичных організації КПЗУ в Ужгородській городській, Береговській, Воловській, Мукачевській, Раховській, Тячевській, Хустській окружних парторганізації (16.04.1945–17.05.1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 166. 11 арк.

11. Списки членов КПЗУ по г. Мукачево, Великоберезнянському, Иршавському, Мукачевському, Севлюшському, Хустському округах (20.03.1945–23.08.1945). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 167. 37 арк.

12. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партії и Мукачевском, Ужгородском горкомах КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 168. 33 арк.

13. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партії и Береговском, Воловском окружкомах КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 169. 32 арк.

14. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партії и Воловецком, Великоберезнянском окружкомах КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 170. 35 арк.

15. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партії и Мукачевском, Раховском окружкомах КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 172. 35 арк.

16. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партії и Перечинском, Хустском окружкомах КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 173. 35 арк.

17. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партии и Севлюшском, Тячевском окружках КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 174. 35 арк.

18. Журнал учета рассмотренных членов КПЗУ по переводу в члены ВКП(б) в обкоме партии и Ужгородском окружке КП(б)У (1946). ДАЗО. Ф. П-4. Оп. 1. Спр. 175. 34 арк.

19. Справки об укомплектировании руководящими работниками областных, городских и районных, партийных, советских и хозяйственных организаций Закарпатской области, Украинской Советской Социалистической Республики (19.03.1945–18.12.1945). *Центральний державний архів громадських організацій України (ЦДАГО України)*. Ф. 1. Оп. 23. Спр. 1428. 17 арк.

20. Информации, справки о проведении пленумов обкомов КП(б)У, активов, районных партийных собраний и о состоянии работы партийных организаций Закарпатской, Измаильской и Черниговской областей (23.11.1946–06.12.1946). *ЦДАГО України*. Ф. 1. Оп. 23. Спр. 2667. 123 арк.

21. Информационные бюллетени о ходе рассмотрения дел по выдаче партийных документов, фактах притупления политической бдительности в сохранении партийных документов и некоторых моментах из практики работы местных партийных организаций в Закарпатской области (03.01.1946–25.07.1946). *ЦДАГО України*. Ф. 1. Оп. 23. Спр. 2695. 29 арк.

22. Докладные записки Управления по проверке партийных органов ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У, секретаря обкома КП(б)У секретарю ЦК КП(б)У, т. Кагановичу Л. М., "О некоторых недостатках в работе Закарпатского обкома КП(б)У по обмену партийных документов бывшим членам компартии Закарпатской области (05.06.1947–01.07.1947). *ЦДАГО України*. Ф. 1. Оп. 23. Спр. 4079. 13 арк.

23. Докладные записки, справки о состоянии партийной учебы, пропагандистской и организационно-массовой работы в Закарпатской области. Апрель 1946 – 26.02.1947. *ЦДАГО України*. Ф. 1. Оп. 70. Спр. 455. 82 арк.

24. 19 листопада 1944 р. – Лист від 1-ї конференції КПЗУ Центральному Комітетові Комуністичної партії Радянського Союзу про прагнення трудящих Закарпаття возз'єднатися з Радянською Україною. *Там само*. С. 66–67.

25. 19 листопада 1944 р. Резолюція першої конференції КПЗУ про чергові завдання партійних організацій. *Там само*. С. 62–66.

26. Программа и Устав ВКП(б) 1934 г. URL: http://www.leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/Programma_i_ustav_VKPB.htm#p00

27. Устав Всесоюзной коммунистической партии (большеви́ков) (1939 г.) URL: <http://www.opentextnn.ru/history/rushist/sovigu/libraries/ustavkpss/?id=6922>

28. Макара М. Активізація діяльності комуністичних організацій. Утворення КПЗУ. *Нариси історії Закарпаття* (1918–1945 рр.). Ужгород, 1995. Т. 2. Розділ IX. С. 583–592.

29. Макара М. Закарпатська Україна: шлях до возз'єднання, досвід розвитку (жовтень 1944 – січень 1946 рр.). Ужгород: Патент, 1995. 108 с.

30. Макара М. Утвердження радянського ладу. Кадрова політика. *Нариси історії Закарпаття*. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. Т. III (1946–1991). С. 43–57.

31. Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації. Ужгород, 1980. 320 с.

32. Протьюко Т. Становление советской тоталитарной системы в Беларуси (1917–1941). Минск: Тесей, 2002. 688 с.

33. Сайфуліна Ю. Радянська Північної Буковини у 1940–1941 рр.: адміністративно-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2008. № 4 (28). С. 58–64.

34. Стародубець Г. Джерела рекрутування партійно-радянської номенклатури західних областей УРСР в 1944–1946 роках. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2014. Вип. 40. С. 141–145.

35. Шершун І., Делеган В. До питання про перехід влади на Закарпатті від народних комітетів до місцевих рад депутатів трудящих. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія "Історія". Ужгород, 1998. Вип. 2. С. 70–74.

References

1. Ynformatsyy v TsK VKP(b) y TsK KP(b)Ukrayny o khode vydachy partyinykh byletov VKP(b), byvshym chlenam KPZU, o sostoianny Zakarpatskoi oblastnoi partyinoi orhanyzatsyy (13.05.1946–05.09.1946) // Derzhavnyi arkhiv Zakarpatskoi oblasti (DAZO). Fond (F.) P-1. Op.1. Spr. 99. 104 ark.

2. Otchët o rabote otdela kadrov Zakarpatskoho obkoma KP(b)U za 1946 hod // DAZO. F.P-1. Op.1. Spr.128. 64 ark.

3. Protokol 1-y partyinoi konferentsyy Tsentralnoho Komyteta Kommunistycheskoi Partyy Zakarpatskoi Ukrayny / 1-y êkz. / (19.11.1944) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr.1. 53 ark.

4. Ynstruksyy TsK KPZU horkomam okruzhkomam partyy o nalazhyvanny orhanyzatsyonno-partyinoi raboty (24.11.1944) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr.13. 11 ark.

5. Stenohramma soveshchanya zaveduiushchykh orhynstruktorskymy otdelamy horkomov, okruzhkomov KPZU o pryvedenyy v poriadok del po pryemu v KPZU y podhotovke k obmenu partyinykh dokumentov (2-i êkz.) (1945) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 61. 18 ark.

6. Stenohramma soveshchanya zaveduiushchykh orhynstruktorskymy otdelamy horkomov, okruzhkomov KPZU o pryvedenyy v poriadok del po pryemu v KPZU y podhotovke k obmenu partyinykh dokumentov (3-y êkz.) (1945) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr. 62. 17 ark.

7. Protokol №1 soveshchanyi pervykh y vtorykh sekretarei y zaveduiushchykh orhotdelamy horkomov y okruzhkomov KPZU o sostoianny raboty y vypolnenyy reshennya yunskoho Plenuma TsK KPZU y zadachakh partyinoi orhanyzatsyy Zakarpatskoi Ukrayny (25.06.1945) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 63. 29 ark.

8. Ynformatsyy, otchet orhotdela TsK KPZU TsK KP(b)U po voprosam orhanyzatsyonno-partyinoi raboty (10.05.1945–02.11.1945) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 79. 23 ark.

9. Statystycheskye otchety TsK KPZU, horkomov, okruzhkomov partyy o kachestvennom, kolychestvennom sostave partyinykh orhanyzatsyy (01.02.1945–31.12.1945) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 165. 30 ark.

10. Spysky sekretarei pervychnykh orhanyzatsyy KPZU v Uzhhorodskoi horodskoi, Berehovskoi, Volovskoi, Mukachevskoi, Rakhovskoi, Tiachevskoi, Khustskoi okruzhnykh partorhanyzatsyi (16.04.1945–17.05.1945) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr. 166. 11 ark.

11. Spysky chlenov KPZU po h. Mukachevo, Velykoberezniansklomu, Yrshavskomu, Mukachevskomu, Sevliushskomu, Khustskomu okruhakh (20.03.1945–23.08.1945) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 167. 37 ark.

12. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Mukachevskom, Uzhhorodskom horkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr.168. 33 ark.

13. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Berehovskom, Volovskom okruzhkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr. 169. 32 ark.

14. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Volovetskom, Velykobereznianskom okruzhkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr.170. 35 ark.

15. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Mukachevskom, Rakhovskom okruzhkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op.1. Spr. 172. 35 ark.

16. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Perechynskom, Khustskom okruzhkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 173. 35 ark.

17. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Sevliushskom, Tiachevskom okruzhkomakh KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr. 174. 35 ark.

18. Zhurnal ucheta rassmotrennykh chlenov KPZU po perevodu v chleny VKP/b/ v obkome partyy y Uzhhorodskom okruzhkome KP/b/U (1946) // DAZO. F.P-4. Op. 1. Spr.175. 34 ark.

19. Spravky ob ukomplektirovaniyu rukovodiashchymy rabotnykamy oblastnykh, horodskyykh y raionnykh, partyynykh, sovetyskyykh y khoziaistvennykh orhanyzatsyi Zakarpatskoi oblasti, Ukraynskoi Sovetskoi Sotsyalystycheskoi Respublyky (19.03.1945–18.12.1945) // Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskyykh orhanizatsii Ukrainy (TsDAHO Ukrainy). F.1. Op. 23. Spr. 1428. 17 ark.

20. Ynfomatsyy, spravky o provedenyy plenumov obkomov KP(b)U, aktyvov, raionnykh partyynykh sobraniy y o sostoiyaniu raboty partyynykh orhanyzatsyi Zakarpatskoi, Yzmaylskoi y Chernyovskoi oblasti (23.11.1946–06.12.1946) // TsDAHO Ukrainy. F.1. Op. 23. Spr. 2667. 123 ark.

21. Ynfomatsyonnye biulleteny o khode rassmotreniya del po vydache partyynykh dokumentov, faktakh prytoplenniya polytycheskoi bdytelnosti y sokhranenyu partyynykh dokumentov y nekotorykh momentakh yz praktyky raboty mestnykh partyynykh orhanyzatsyi v Zakarpatskoi oblasti (03.01.1946–25.07.1946) // TsDAHO Ukrainy. F. 1. Op. 23. Spr. 2695. 29 ark.

22. Dokladnye zapysky Upravleniya po proverke partyynykh orhanov TsK VKP(b) y TsK KP(b)U, sekretaria obkoma KP(b)U sekretariu TsK KP(b)U, t. Kahanovychu L.M., "O nekotorykh nedostatkakh v rabote Zakarpatskoho obkoma KP(b)U po obmenu partyynykh dokumentov byvshym chlenam

kompartyy Zakarpatskoi oblasti (05.06.1947–01.07.1947) // TsDAHO Ukrainy. F. 1. Op. 23. Spr. 4079. 13 ark.

23. Dokladnye zapysky, spravky o sostoianny partyinoi ucheby, propahandystskoi y ohranyzatsyonno-massovoi raboty v Zakarpatskoi oblasti. April 1946 – 26.02.1947 // TsDAHO Ukrainy. F. 1. Op. 70. Spr. 455. 82 ark.

24. 19 lystopada 1944 r. – Lyst vid 1-yi konferentsii KPZU Tsentralnomu Komitetovi Komunistychnoi partii Radianskoho Soiuzu pro prahnenia trudiashchykh Zakarpattia voziednatysia z Radianskoiu Ukrainoiu // Tam samo. – S. 66–67.

25. 19 lystopada 1944 r. – Rezoliutsiia pershoi konferentsii KPZU pro cherhovi zavdannia partiinykh orhanizatsii // Tam samo. S.62–66.

26. Prohramma y Ustav VKP(b) 1934 h. URL: http://www.leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/Programma_i_ustav_VKPb.htm#p00

27. Ustav Vsesoiuznoi kommunystycheskoi partyi (bolshevykov) (1939 h.) URL: <http://www.opentextnn.ru/history/rushist/sovigu/libraries/ustavkpss/?id=6922>

28. Makara M. Aktyvizatsiia diialnosti komunistychnykh orhanizatsii. Utvorennia KPZU Narysy istorii Zakarpattia (1918–1945 rr.). Uzhhorod. 1995. T. 2. Rozdil IKh. S. 583–592.

29. Makara M. Zakarpatska Ukraina: shliakh do voziednannia, dosvid rozvytku (zhovten 1944 – sichen 1946 rr.). Uzhhorod: Patent, 1995. 108 s.

30. Makara M. Utverdzhennia radianskoho ladu. Kadrova polityka Narysy istorii Zakarpattia. T. III (1946–1991). Uzhhorod: Hosprozrakhunkovyi redaktsiino-vydavnychiy viddil upravlinnia u spravakh presy ta informatsii, 2003. S. 43–57.

31. Narysy istorii Zakarpatskoi oblasnoi partiinoi orhanizatsii. – Uzhhorod, 1980. – 320 s.

32. Protko T. Stanovlenye sovetskoï totalytarnoi systemy v Belausy (1917–1941). Mynsk: Tesei, 2002. 688 s.

33. Saifulina Yu. Radianizatsiia Pivnichnoi Bukovyny u 1940–1941 rr.: administratyvno-pravovyi aspekt / Yu. Saifulina // Universytetski naukovy zapysky. 2008. № 4 (28). S. 58–64.

34. Starodubets H. Dzherela rekrutuvannia partiino-radianskoi nomenklatury zakhidnykh oblastei URSR v 1944–1946 rokakh. Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnogo universytetu. 2014. Vyp. 40. S. 141–145.

35. Shershun I. Delehan V. Do pytannia pro perekhid vlady na Zakarpatti vid narodnykh komitetiv do mistsevykh rad deputativ trudiashchykh. Naukovy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Istorii. Vyp. 2. Uzhhorod, 1998. S. 70–74.

В. В. Мицанин

кандидат исторических наук, PhD, доцент кафедры истории Украины
Ужгородского национального университета

Коммунисты – (не) большевики: о переводе членов Коммунистической партии Закарпатской Украины в состав ВКП(б)

В статье исследуется вопрос перевода членов Коммунистической партии Закарпатской Украины в состав Всесоюзной Коммунистической партии (большевиков) в

период Закарпатской Украины и первые годы советской власти в Закарпатской области. Автор отмечает, что несмотря на ведущую роль КПЗУ в вопросе воссоединения Закарпатья с УССР, организации восстановления разрушенного хозяйства, проведении земельной реформы, национализации и других "советских" нововведений, доверие к ее членам со стороны ВКП(б) было слабым. КПЗУ в течение нескольких лет подвергалась "чисткам". Указаны причины, ход и результаты чисток. Едва ли не единственным аргументом получить членство ВКП(б) стал идеологический принцип – полная преданность идеям коммунизма, отсутствие "инакомыслия", инициативы принятия решений на местном уровне, четкое выполнение инструкций вышестоящих партийных органов.

Ключевые слова: коммунисты, большевики, советизация, ВКП(б), члены партии, "чистки", Закарпатская Украина, Закарпатская область, УССР, СССР.

V. V. Mishchanyн

Candidate of Historical Sciences, PhD, Associate Professor,
Department of History of Ukraine, Uzhhorod National University

Communists - (not) bolsheviks: about the transmission of members of the Communist Party of transcarpathian Ukraine to the complex of the VKP(b) (All-Union Communist Party of Bolsheviks)

The article examines the issue of the transfer of members of the Communist Party of Transcarpathian Ukraine to the All-Union Communist Party (Bolsheviks) during the period of Transcarpathian Ukraine and the first years of Soviet power in Transcarpathian region. The author notes that despite the fact that the KPZU (Communist Party of Western Ukraine) assumed a leading role in the reunification of Transcarpathia in the Ukrainian SSR, the restoration of the destroyed economy, the implementation of land reform, nationalization and other "Soviet" innovations, the trust of its members on the part of the VKP(b) was weak. KPZU was subjected to "cleansing" for several years. Specified for reasons, course and results of cleanings. Not the only argument to get membership of the KPSU(b) was the ideological principle - full devotion to the ideas of communism, the lack of "dissent", the decision-making initiative at the local level, and the strict implementation of the instructions of the higher party bodies.

Key words: Communists, Bolsheviks, Sovietization, VKP(b), party members, "cleansing", Transcarpathian Ukraine, Transcarpathian region, Ukrainian SSR, USSR.